

7. L'art islàmic i l'art mudèjar

7.1 REFERENTS HISTÒRICS

Els primers àrabs eren politeistes i adoraven una sèrie de pedres sagrades, com la Pedra Negra, un meteorit conservat al santuari de la Ka'ba, a la ciutat de **la Meca**, i que va pertànyer a la tribu de **Mahoma** (571-632). Tot fent la ruta de la Meca a Jerusalem com a caravaner, Mahoma, convençut de ser un profeta d'Al·là, va decidir fundar una nova religió, també mono-teïsta com el cristianisme, revelada per l'arcàngel Gabriel, que se li apareixia durant les seves meditacions al mont Hira. Els seus deixebles van recollir els ensenyaments de Mahoma a l'**Alcorà**, que vol dir "recitació".

Perseguit pels qui el consideraven un impostor, va fugir de la Meca cap a Medina l'any 622; aquest episodi és conegut amb el nom d'hègira (fugida). Després de la mort de Mahoma, els seus successors es van estendre per tot Aràbia i pel nord d'Àfrica, i van establir la capital a Damasc (Síria).

A l'inici del segle VIII, després de la mort del rei Vítiza, el regne visigòtic, amb capital a Toledo, va quedar dividit en dues meitats: l'ocupada pels partidaris d'Àkhila i la dels partidaris de Roderic. Els primers van demanar ajuda als musulmans, que van desembarcar a Gibraltar l'any 711 comandats pel berber Tàrik, que va vèncer Roderic a la batalla de Guadalete. Començava així la invasió musulmana que, en només set anys, va dominar la Península Ibèrica amb l'excepció de les zones muntanyoses càntabres i pirinenques. L'ocupació musulmana va durar vuit segles, fins que l'any 1492 els Reis Catòlics van ocupar Granada.

Al Andalus, el nom amb què es coneix el territori islàmic de la Península Ibèrica durant l'ocupació musulmana, es va islamitzar i va adoptar els costums musulmans. En el terreny cultural, el poble àrab va aportar avenços en tots els camps de la ciència: astronomia, medicina, matemàtiques, geografia, enginyeria..., i va fundar escoles importants a les mesquites.

Des del primer moment de la invasió musulmana, va començar la resistència dels visigots, que acabà formant un nucli important a les muntanyes asturianes a partir del qual va començar la **reconquesta cristiana**. En la lluita contra els musulmans es van anar configurant cinc regnes cristians: Castella, Lleó, Navarra, Aragó i Portugal. En els prop de vuit segles que durà el període de la Reconquesta, a tots els regnes cristians s'hi van desenvolupar l'art romànic i l'art gòtic. Als territoris reconquerits hi continuà present l'empremta musulmana a través d'un estil artístic que es produeix al romànic i el gòtic: l'**art mudèjar**.

7.2 LOCALITZACIÓ I EVOLUCIÓ ARTÍSTICA

Els dominis geogràfics de l'**art islàmic** s'estenen pel Pròxim Orient, per una gran part d'Àsia, per Àfrica i per la Península Ibèrica. Cronològicament, l'art islàmic comprèn, de manera global, des del naixement de la religió islàmica (segle VII) fins a l'actualitat.

En l'àmbit concret de la Península Ibèrica, l'art islàmic comprèn l'època de domini musulmà entre els anys 711 i 1492, i més concretament a partir del 755, any en què l'emirat de Còrdova es va independitzar de Damasc. A partir d'aquí es poden diferenciar tres etapes:

- L'època **omeia** i **califal** (755-1030).
- L'època **almohade** (1153-1212).
- L'època **nassarita** (1238-1492).

al Toledo (s. XIV)

7.5 L'ART MUDÈJAR

El terme **mudèjar** deriva de l'àrab *mudayyan*, que significa "aquell a qui ha estat permès de quedar-se". En el terreny artístic, és el nom amb què es coneixen les obres, principalment arquitectòniques, que es desenvolupen en els regnes cristians incorporant influències, elements i materials característics de l'estil hispanomusulmà.

Aquesta fusió permet reconèixer en un mateix edifici mudèjar elements constructius propis de l'arquitectura romànica i gòtica, com l'arc de mig punt i l'arc apuntat, i solucions arquitectòniques islàmiques, com, per exemple, l'arc de ferradura i els arcs lobulats.

Pel que fa a materials, en l'art mudèjar és característic l'ús del maó (**maçoneria**), el guix i la fusta; el maó és fonamental en la construcció de murs i pilars, mentre que el guix i la fusta són utilitzats clarament en la decoració. La fusta es fa servir per a les cobertes, que segueixen el model dels enteixinats àrabs, és a dir, sostres plans de fusta decorats.

Localització i evolució artística

Cronològicament, l'art mudèjar abraça des del segle XI fins al XVI, i la seva evolució es divideix en dues etapes clarament diferenciades per la influència de l'art cristià:

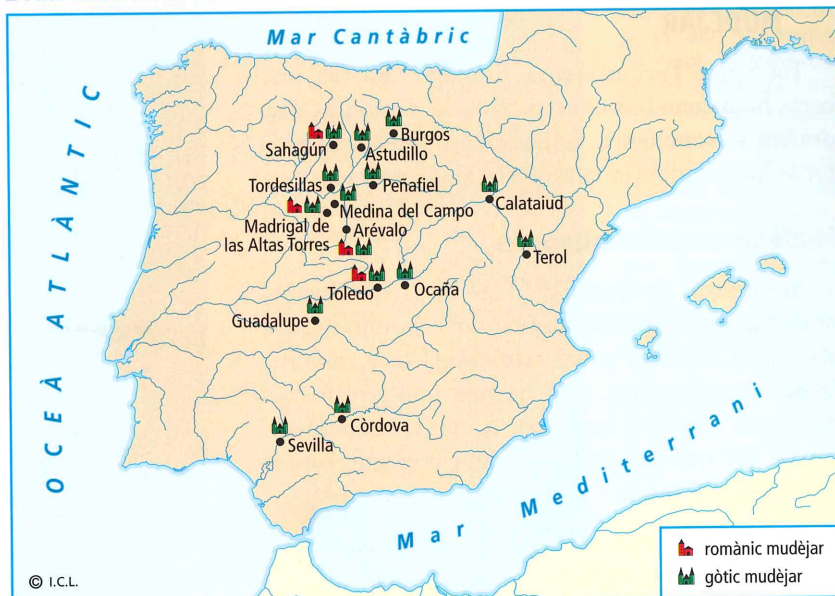
- Romànic mudèjar* (segles XI i XII).
- Gòtic mudèjar* (segles XIII-XVI).

L'art mudèjar abraça una gran diversitat geogràfica arreu de la Península Ibèrica, diversitat que s'explica bàsicament pel factor històric de la Reconquesta. En aquest llarg període de recuperació lenta del territori musulmà, es van establir diferents centres o focus geogràfics que donen lloc a diversos estils, que es poden classificar d'aquesta manera:

- Mudèjar castellanoleonès**, en el qual predomina el romanicomudèjar.
- Mudèjar toledà**, model de la barreja d'elements arquitectònics cristians i almohades que a partir del segle XIII es difongué per tota la Península.
- Mudèjar aragonès**, caracteritzat per una decoració abundant.
- Mudèjar andalús**, en el qual es fa evident el ric llenguatge ornamental nassarita.

Sinagoga del Trànsit, a Toledo (s. XIV). Els arcs lobulats i el bell teginat de fusta de la coberta són testimoni del treball dels artistes musulmans mudèjars en un edifici religiós jueu.

L'ART MUDÈJAR PENINSULAR

Reales Alcàzars de Sevilla, Saló dels Ambaixadors (s. XIV). És un palau mudèjar, amb arcs de ferradura que descansen sobre un potent cimaci.

